

Original article

İlkokulda Saygı, Sorumluluk ve Adalet Değerlerinin Kazandırılmasına Yönelik Okul Temelli Bir Eylem Planına İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Veli Görüşlerinin İncelenmesi

Examining of Student, Teacher, and Parent Opinions on a School- Based Action Plan for Adding the Values of Respect, Responsibility, and Justice in Primary School

Gürsel Kaya ^{a,*} & Tuncay Canbulat ^b

^a Ministry of National Education, , Gümüldür Hasan Eren Primary School, İzmir, Türkiye

^b Department of Elementary Education, Buca Faculty of Education, Dokuz Eylül University, İzmir, Türkiye

Özet

Bu araştırmanın amacı, ilkokul düzeyinde uygulanan okul temelli bir eylem planının öğrencilerin saygı, sorumluluk ve adalet değerlerini kazanmalarına ilişkin öğrenci, öğretmen ve veli görüşlerini incelemektir. Araştırma, 2025-2026 eğitim öğretim yılında İzmir ili Menderes ilçesinde bulunan bir devlet ilkokulunda yürütülmüştür. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş ve okul temelli eylem araştırması deseni kullanılmıştır. Çalışma grubunu öğrenciler, sınıf öğretmenleri ve veliler oluşturmuştur. Veriler; öğrenci ve öğretmen odak grup görüşmeleri, öğretmen ve veli değerlendirme anketleri aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Bulgular, öğrencilerin saygı değerini nezaket dili kullanma, farklı görüşleri dinleme ve empati kurma davranışlarıyla ilişkilendirdiklerini göstermiştir. Sorumluluk değerine ilişkin görüşlerde görev bilinci, öz denetim ve aidiyet duygusu ön plana çıkarken; adalet değerine ilişkin görüşlerde hak, eşitlik, paylaşım ve ayrımcılık yapmama kavramlarının öne çıktığı belirlenmiştir. Öğretmenler, okul temelli eylem planının değerler eğitiminin daha planlı ve sistemli yürütülmesine katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Veliler ise öğrencilerin aile içi iletişimlerinde daha saygılı davranışlar sergilediklerini, sorumluluklarını yerine getirme konusunda daha istekli olduklarını ve paylaşım ile hak gözetme davranışlarında olumlu gelişmeler gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Sonuç olarak okul temelli ve bütüncül bir yaklaşımla yürütülen değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilerin günlük yaşamlarına yansıyan olumlu davranış değişiklikleri oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değerler Eğitimi, Saygı, Sorumluluk, Adalet, Okul Temelli Eylem Planı

Abstract

The purpose of this study is to examine the opinions of students, teachers, and parents regarding a school-based action plan implemented at the primary school level to cultivate the values of respect, responsibility, and justice. The study was conducted during the 2025-2026 academic year at a public primary school located in the Menderes district of İzmir province. A qualitative research approach was adopted, and a school-based action research design was utilized. The study group consisted of students, classroom teachers, and parents. Data were collected through student and teacher focus group interviews, as well as teacher and parent evaluation questionnaires. The obtained data were analyzed using the content analysis method. The findings showed that

* Corresponding author:

Gürsel Kaya, Ministry of National Education, Gümüldür Hasan Eren Primary School, İzmir, Türkiye.
Email: grsl2708@gmail.com

students associated the value of respect with behaviors such as using polite language, listening to different opinions, and empathizing. While task awareness, self-regulation, and a sense of belonging came to the forefront in opinions regarding the value of responsibility; the concepts of rights, equality, sharing, and non-discrimination stood out in views on the value of justice. Teachers expressed that the school-based action plan contributed to a more planned and systematic execution of values education. Parents, on the other hand, stated that they observed more respectful behaviors in students' family communications, a greater willingness to fulfill their responsibilities, and positive developments in sharing and respecting rights. In conclusion, it was determined that values education practices conducted with a school-based and holistic approach generate positive behavioral changes reflected in students' daily lives.

Keywords: Values Education, Respect, Responsibility, Justice, School-Based Action Plan

Received: 22 June 2026 * **Accepted:** 19 August 2026 * **Published:** 25 August 2026

GİRİŞ

Değerler, bireyin yaşamını yönlendiren, davranışlarına anlam kazandıran ve karar verme süreçlerinde ölçüt olarak kullandığı temel inançlardır. Bireyin neyin doğru, neyin yanlış olduğuna ilişkin yargıları büyük ölçüde sahip olduğu değerler sistemi tarafından şekillendirilmektedir. Bu nedenle değerler, yalnızca bireysel yaşamın değil, toplumsal düzenin de temel yapı taşlarından biri olarak kabul edilmektedir (Akbaş, 2004).

Eğitimin temel işlevlerinden biri, bireyi içinde yaşadığı topluma uyum sağlayabilecek bilgi, beceri ve değerlerle donatmaktır. Bu bağlamda okullar yalnızca akademik bilgi aktaran kurumlar değil, aynı zamanda öğrencilerin sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerini destekleyen önemli eğitim ortamlarıdır. Ekşi'ye (2003) göre eğitim kurumlarının temel amaçlarından biri akademik başarıyı artırmak, diğeri ise öğrencilerin temel insani değerleri içselleştirmelerine katkı sağlamaktır. Bu nedenle değerler eğitimi, eğitim sisteminin tamamlayıcı değil, temel unsurlarından biri olarak görülmektedir. Değerlerin ilk kazanıldığı ortam aile olmakla birlikte, bu değerlerin sistemli biçimde geliştirilmesi ve davranışa dönüştürülmesi okulun sorumluluk alanına girmektedir. Özellikle ilkokul dönemi, öğrencilerin kişilik özelliklerinin şekillendiği ve yaşam boyu sürdürecekleri davranış kalıplarının oluştuğu kritik bir gelişim evresidir. Bu dönemde gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamaları, öğrencilerin hem bireysel hem de toplumsal yaşamlarında önemli etkiler bırakmaktadır (Aydın ve Akyol Gürler, 2014).

Değerler eğitiminin etkililiğinde öğretmenlerin rolü oldukça belirleyicidir. Öğretmenler yalnızca bilgi aktaran kişiler değil; davranışları, tutumları ve sınıf içindeki uygulamalarıyla öğrenciler için rol model olan eğitim liderleridir (Aydın, 2019; Bacanlı, 2006). Öğrenciler değerleri çoğu zaman öğretmenlerinin günlük davranışlarını gözlemleyerek öğrenmekte, sınıf ve okul ortamında yaşadıkları deneyimler aracılığıyla içselleştirmektedirler (Akbaş, 2004). Bununla birlikte günümüzde yaşanan toplumsal ve teknolojik değişimler, değerlerin yalnızca öğretmen merkezli etkinliklerle

kazandırılmasının yeterli olmadığını; okulun tüm paydaşlarını kapsayan sistematik uygulamalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Bu bağlamda okulun fiziksel ortamı, okul kültürü, yönetim anlayışı, aile katılımı ve sosyal etkinlikler değerler eğitiminin ayrılmaz bileşenleri hâline gelmiştir.

Modern eğitim yaklaşımları, bireyin bilgi ve beceri kazanmasının yanında, değerleri içselleştirerek topluma erdemli bir biçimde hizmet etmesini ve değer odaklı kararlar almasını hedeflemektedir (Noddings, 2013). Türkiye’de değerler eğitimi uzun yıllardır öğretim programlarının temel bileşenlerinden biri olmakla birlikte, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile birlikte değer odaklı eğitim anlayışı daha kapsamlı bir yapıya kavuşturulmuştur (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM), eğitimi “Erdem–Değer–Eylem Çerçevesi” ile yeniden yapılandırmayı hedefleyen bütüncül bir eğitim anlayışını temsil etmektedir. Modelde bireyin yalnızca akademik yönden değil; zihinsel, sosyal, duygusal, ahlaki ve kültürel yönlerden de gelişimi hedeflenmiştir. Bu yaklaşım doğrultusunda saygı, sorumluluk ve adalet “çatı değerler” olarak belirlenmiştir. Bu değerler, bireyin hem kendisiyle hem de çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurabilmesi açısından önemli görülmektedir. Saygı; bireyin kendisine, çevresine ve farklılıklara karşı duyarlılık geliştirmesini ifade ederken, sorumluluk bireyin görevlerini yerine getirmesi ve davranışlarının sonuçlarını üstlenmesiyle ilişkilidir. Adalet ise hak ve özgürlüklerin korunmasını, eşitlik anlayışının geliştirilmesini ve toplumsal yaşamda hakkaniyetin sağlanmasını ifade etmektedir (MEB, 2024).

Saygı değeri, bireyler arası ilişkilerin sağlıklı yürütülmesinde temel bir işlev görmektedir. Başkalarının düşüncelerini dikkate almak, farklılıklara hoşgörü göstermek ve iletişimde nezaket kurallarına uymak saygı değerinin günlük yaşamdaki yansımaları arasında yer almaktadır. Özellikle ilkökul çağındaki öğrencilerde saygı davranışlarının geliştirilmesi, olumlu okul ikliminin oluşmasına ve akran ilişkilerinin güçlenmesine katkı sağlamaktadır (Lovat ve Toomey, 2009). Sorumluluk değeri, bireyin kendisine ve çevresine karşı görevlerinin farkında olması ve bu görevleri yerine getirmesi olarak tanımlanmaktadır. Sorumluluk bilincine sahip bireyler, yalnızca kendi davranışlarının sonuçlarını üstlenmekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal yaşamın gerektirdiği görevleri de yerine getirmeye çalışırlar. İlkokul döneminde kazandırılan sorumluluk davranışları öğrencilerin öz denetim becerilerinin gelişmesine ve akademik yaşamlarında daha düzenli davranışlarına katkı sağlamaktadır (Onay, 2020). Adalet değeri ise bireyin hak, eşitlik ve tarafsızlık ilkelerine dayalı davranışlar geliştirmesini ifade etmektedir. Adalet duygusunun gelişmesi, öğrencilerin hem kendi haklarını koruyabilmelerine hem de başkalarının haklarına saygı göstermelerine yardımcı olmaktadır. Ancak adalet kavramı özellikle küçük yaş gruplarında soyut bir özellik taşıdığı için öğretim sürecinde somut yaşantılarla desteklenmesi gerekmektedir (Thornberg, 2008).

Alan yazın incelendiğinde değerler eğitime ilişkin çalışmaların farklı değerleri merkeze alarak yürütüldüğü görülmektedir. Bazı araştırmalar belirli bir değer kazandırılmasına odaklanırken, bazıları birden fazla değeri kapsayan programların etkililiğini incelemiştir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nde

öne çıkan saygı, sorumluluk ve adalet değerleri açısından değerlendirildiğinde ise bu üç değeri birlikte ele alan okul temelli araştırmaların sınırlı olduğu dikkat çekmektedir.

Onay (2020), ilkokul öğrencilerine yönelik yürüttüğü deneysel çalışmada sorumluluk değerinin kazandırılmasına yönelik hazırlanan etkinliklerin öğrencilerin sorumluluk düzeylerinde anlamlı gelişmeler oluşturduğunu belirlemiştir. Araştırmada öğrencilerin okul ve ev ortamındaki görevlerini yerine getirme davranışlarında olumlu değişimler gözlenmiştir. Turan (2024), ilkokul öğrencilerine yönelik geliştirdiği okul temelli değerler eğitimi uygulamalarında öğrencilerin özellikle saygı ve sorumluluk değerlerine ilişkin davranışlarında olumlu gelişmeler gözlemlemiştir. Araştırmada drama, grup çalışmaları ve aile katılımını içeren etkinliklerin öğrencilerin saygı davranışlarını günlük yaşamlarına yansıtmasını kolaylaştırdığı belirtilmiştir. Karaman ve Akgül (2015), teknoloji destekli değerler eğitimi uygulamalarını inceledikleri çalışmalarında öğrencilerde özellikle adalet ve dürüstlük değerlerinin gelişimine katkı sağlandığını belirlemiştir. Araştırmada dijital materyallerle desteklenen etkinliklerin öğrencilerin adalet kavramını günlük yaşam örnekleriyle ilişkilendirmelerini kolaylaştırdığı ifade edilmiştir. Bal ve Anılan (2019), Hayat Bilgisi dersi kapsamında yürüttükleri eylem araştırmasında kök değerlerin öğrencilerin günlük yaşam deneyimleriyle ilişkilendirilmesini amaçlamış ve uygulama sonunda öğrencilerin değer farkındalıklarında olumlu gelişmeler belirlemiştir. Akdemir ve Saban (2020) ise katılımcı eylem araştırması kapsamında geliştirilen etkinliklerin öğrencilerin farklı değerlere ilişkin farkındalıklarını artırdığını ve değerleri günlük yaşamlarında kullanmalarını desteklediğini ortaya koymuştur. Çengelci vd. (2013), öğretmenlerin değerler eğitimi yalnızca okul içerisinde yürütülen bir süreç olarak görmediklerini; aile ve çevrenin de sürece aktif biçimde katılması gerektiğini düşündüklerini belirlemiştir. Benzer şekilde Dinçer ve Gözel (2019), öğretmen ve velilerin değer kazandırma sürecinde ortak sorumluluk taşıdıkları konusunda görüş birliği içerisinde olduklarını ortaya koymuştur. Bu bulgular, değerlerin kalıcı davranışlara dönüşebilmesi için okul-aile iş birliğinin önemini göstermektedir.

Uluslararası alan yazında Moore (2005), karakter eğitimi programlarının öğrencilerde saygı, sorumluluk ve şefkat gibi temel değerlerin gelişimine önemli katkılar sağladığını belirtmiştir. Benzer şekilde Covell ve Howe (2001), çocuk hakları temelli eğitim uygulamalarının öğrencilerin özellikle saygı ve sorumluluk değerlerini geliştirdiğini; öğrencilerin hem akranlarına hem de öğretmenlerine karşı daha saygılı davranışlar sergilediklerini ortaya koymuştur. Fixler (2000) ise okul genelinde yürütülen karakter eğitimi uygulamalarının öğrencilerin saygı, sorumluluk ve iş birliği davranışlarını olumlu yönde geliştirdiğini bildirmiştir. Gopinathan ve Deng (2006) ise Singapur'da yürütülen karakter eğitimi uygulamalarında öğrencilerin toplumsal sorumluluk bilincinin okul temelli etkinliklerle güçlendirildiğini ifade etmektedir. Thornberg (2008), öğretmenlerin değerler eğitimi çoğu zaman plansız ve sistematik olmayan biçimde yürüttüklerini belirtirken, Mohamad ve Sihes (2020) değerler eğitiminin önündeki temel engeller arasında öğretmenlerin yöntemsel yetersizlikleri ile okul temelli etkinliklerin yeterince planlanmamasını göstermiştir. Lovat ve Toomey (2009) ise okul genelinde

oluşturulan güvenli ve adil bir okul ikliminin öğrencilerin sosyal gelişimlerini ve akademik başarılarını desteklediğini belirtmiştir. Ayrıca Lilian ve arkadaşları (2020), öğrencilerin sorumluluk değerini kazanmalarında okul yönetimi desteği ile aile katılımının belirleyici rol oynadığını vurgulamıştır.

Alan yazın birlikte değerlendirildiğinde değerler eğitimi konusunda çok sayıda araştırma bulunmasına rağmen önemli boşlukların devam ettiği görülmektedir. Öncelikle araştırmaların önemli bir kısmı tek bir değere, öğretmen görüşlerine ya da öğretim programlarına odaklanmaktadır (Bal ve Anılan, 2019; Onay, 2020; Turan, 2024). Buna karşın Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde çatı değerler arasında yer alan saygı, sorumluluk ve adalet değerlerini birlikte ele alan, okulun kendi ihtiyaç analizinden hareketle geliştirilen okul temelli eylem planlarını inceleyen araştırmalar oldukça sınırlıdır. Ayrıca öğrenci, öğretmen ve veli görüşlerini aynı araştırma kapsamında bütüncül olarak değerlendiren çalışmaların da sınırlı olduğu görülmektedir.

Bu araştırma, söz konusu boşluğu gidermeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın yürütüldüğü okulda gerçekleştirilen ihtiyaç analizi sonucunda öğrencilerde özellikle saygı, sorumluluk ve adalet davranışlarının geliştirilmesine yönelik gereksinim belirlenmiş; bu doğrultuda Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin çatı değerleri esas alınarak okul temelli bir eylem planı geliştirilmiştir. Eylem araştırmasının doğası gereği çalışma, okulun mevcut durumunu iyileştirmeyi ve uygulama sürecinde ortaya çıkan değişimi tüm paydaşların görüşleri doğrultusunda değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda mevcut araştırmanın, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin Erdem–Değer–Eylem Çerçevesi temel alınarak geliştirilen okul temelli bir eylem planının saygı, sorumluluk ve adalet değerlerinin kazandırılmasına katkısını öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri üzerinden bütüncül biçimde incelemesi bakımından alan yazına özgün katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada İzmir ili Menderes ilçesinde bulunan bir devlet ilkokulunda uygulanan okul temelli eylem planına ilişkin öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri incelenmiştir. Araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. İlkokul öğrencilerinin, uygulanan eylem planına göre saygı, sorumluluk ve adalet değerlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Sınıf öğretmenlerinin, uygulanan eylem planına göre saygı, sorumluluk ve adalet değerlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Velilerin, uygulanan eylem planına göre saygı, sorumluluk ve adalet değerlerine ilişkin görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Okul temelli olarak geliştirilen ve uygulanan saygı, sorumluluk ve adalet değerlerine yönelik eylem planının öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi amacı taşıyan bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması modeli kullanılarak tasarlanmıştır. Eylem

araştırması, sadece teorik bilgi üretme kaygısı gütmeyen, aksine üretilen bilgiyi bizzat sahanın gerçekleriyle yoğurarak mevcut durumu iyileştirmeyi ilke edinen "uygulamalı" ve "müdahaleci" bir araştırma türüdür (Berg, 2001). Bu çalışmada, eylem araştırması türlerinden okul temelli eylem araştırması modeli benimsenmiştir. Okul çapında eylem araştırmaları, dar kapsamlı sınıf etkinliklerinin ötesine geçerek tüm okulu ilgilendiren sorunlara odaklanır. Bu tür çalışmalarda, okul personelinin oluşan bir ekip aracılığıyla toplanan veriler, sistematik bir eylem planının temelini oluşturur (Ferrance, 2000). Okul temelli eylem araştırması, yönetici, öğretmen, öğrenci ve veliyi kapsayan, okula özgü çözümler üreten bütüncül bir bakış açısı sunar. Sagor'un (2000) da ifade ettiği gibi, bu yaklaşımın asıl amacı özel bir ders uygulaması değil, okulun genel iklimini ve eğitim politikalarını kalıcı olarak dönüştürmektir. Eylem araştırmaları, uygulama sürecinde ortaya çıkan bir problemi anlamaya, geliştirmeye ve iyileştirmeye yönelik sistematik araştırmalar olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Bu çalışmada eylem araştırmasının tercih edilme nedeni, uygulamanın gerçekleştirildiği okulda yapılan ihtiyaç analizi sonucunda öğrencilerin özellikle saygı, sorumluluk ve adalet değerlerine ilişkin davranışlarının geliştirilmesine yönelik gereksinimin belirlenmiş olmasıdır. Bu doğrultuda araştırma, okulun mevcut durumunu iyileştirmeye yönelik uygulama geliştirme amacı taşıdığından eylem araştırması deseni uygun görülmüştür. Araştırma süreci, eylem araştırmasının temel aşamalarına uygun olarak yürütülmüştür. İlk aşamada okulun ihtiyaçları belirlenmiş, ikinci aşamada ihtiyaçlar doğrultusunda okul temelli eylem planı hazırlanmış, üçüncü aşamada plan uygulamaya konulmuş, son aşamada ise uygulamanın etkileri öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Böylece planlama, uygulama, gözlem ve değerlendirme süreçlerinden oluşan döngüsel bir yapı izlenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2025–2026 eğitim öğretim yılında İzmir ili Menderes ilçesinde bulunan bir devlet ilkokulunda öğrenim gören öğrenciler, görev yapan sınıf öğretmenleri ve öğrenci velileri oluşturmaktadır.

Çalışma grubuna ait özellikler Tablo 1'de özetlenmiştir:

Tablo 1. Çalışma grubunun özellikleri

Çalışma Grubu	Katılımcı Sayısı	Katılım Niteliği
Sınıf Öğretmenleri	13 Öğretmen (Tüm sınıf öğretmeni kadrosu)	Eylem planını sınıflarında uygulayan, anket ve odak grup görüşmelerine katılan öğretmenler.
Öğrenciler	303 İlkokul Öğrencisi 1.Sınıflar (66 öğrenci), 2.Sınıflar (67 öğrenci), 3.Sınıflar (90 öğrenci), 4. Sınıflar (80 öğrenci)	Sınıf içi etkinliklere katılan, çatı değerler çerçevesinde gözlemlenen ve odak grup görüşmelerinde deneyim aktaran hedef grup.
Veliler	303 Öğrenci Velisi	"Veli Değerlendirme Anketi" aracılığıyla öğrenci davranışlarını evde izleyen veliler.

Öğretmenler: Okulda görevli, kendi sınıflarında 10 hafta boyunca eylem planı etkinliklerini ve araştırmacı tarafından geliştirilen "Uygulama Kılavuzu" yönergelerini uygulayan, anket formlarını dolduran ve odak grup görüşmelerinde görüşlerini aktaran 13 sınıf öğretmeni araştırmanın uygulayıcısı ve veri kaynağıdır.

Öğrenciler: Okulun 1, 2, 3 ve 4. sınıf düzeylerinde öğrenim gören ve eylem planı kapsamındaki tüm somut sınıf içi/okul içi faaliyetlere doğrudan dâhil olan 303 öğrenci araştırmanın ana odağıdır. Bu öğrencilerden, süreç sonu derinlemesine yansımaları yakalamak amacıyla 4. sınıf düzeyinden homojen olarak seçilen odak gruplarla görüşmeler yürütülmüştür. 4. sınıf öğrencilerinin tercih edilmesinin temel nedeni, yaş gelişimleri gereği görüşlerini ayrıntılı biçimde ifade edebilmeleri, uygulama sürecine aktif katılım sağlayabilmeleri ve odak grup görüşmelerinde deneyimlerini daha kapsamlı aktarabilecek bilişsel ve dil gelişimine sahip olmalarıdır.

Veliler: Okulda hayata geçirilen değer odaklı davranış değişikliklerinin ev ortamındaki, çocukların günlük rutinlerindeki ve aile içi iletişim dilindeki yansımalarını gözlemleyen ve süreç sonu değerlendirme anketine katkı sağlayan 303 veli, eylem planının çalışma grubunda yer almaktadır.

Okul Temelli Eylem Planının Geliştirilmesi

Araştırma kapsamında uygulanan okul temelli eylem planı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde yer alan çatı değerler esas alınarak geliştirilmiştir. Plan hazırlanırken öncelikle okulun mevcut durumuna ilişkin ihtiyaç analizi yapılmış; öğretmen gözlemleri, okul yönetiminin değerlendirmeleri ve okulda karşılaşılan davranış problemleri birlikte ele alınmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda öğrencilerde özellikle saygı, sorumluluk ve adalet değerlerinin desteklenmesine yönelik gereksinim olduğu belirlenmiştir.

Eylem planı hazırlanırken değerler eğitimi alan yazınında önerilen karakter eğitimi, değer açıklama, değer analizi, ahlaki muhakeme, bütüncül okul yaklaşımı ve yaşantı temelli öğrenme yaklaşımlarından yararlanılmıştır. Plan kapsamında her hafta öğrencilerin belirlenen kazanımlara ulaşmasını destekleyecek sınıf içi ve sınıf dışı etkinlikler tasarlanmış; drama çalışmaları, grup etkinlikleri, hikâye tamamlama, rol oynama, değer panoları, gözlem görevleri, sosyal sorumluluk

uygulamaları ve aile katılımını içeren etkinliklere yer verilmiştir. Böylece öğrencilerin değerleri yalnızca bilişsel düzeyde öğrenmeleri değil, günlük yaşamlarında deneyimlemeleri ve davranışa dönüştürmeleri hedeflenmiştir.

Hazırlanan taslak eylem planı değerler eğitimi ve sınıf eğitimi alanında uzman akademisyenlerin görüşlerine sunulmuş; etkinliklerin yaş düzeyine uygunluğu, öğrenme çıktıları, uygulanabilirliği ve değer kazanımlarını destekleme düzeyi açısından değerlendirilmiştir. Uzmanlardan alınan öneriler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra plan uygulamaya hazır hâle getirilmiştir. Uygulama süreci toplam 10 hafta sürmüş ve süreç boyunca araştırmacı tarafından gözlem notları alınarak uygulamalar gerektiğinde eylem araştırmasının döngüsel yapısına uygun biçimde gözden geçirilmiştir.

Eylem planının haftalara göre genel yapısı Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Okul temelli eylem planının genel yapısı

Hafta	Tema / Değer	Öğrenme Amacı	Temel Etkinlikler	Değer Eğitimi Yaklaşımı
1	Giriş –Değerlere Hazırlık	Öğrencilerin süreç hakkında bilgilendirilmesi, ön değerlendirme yapılması ve sınıf içi ortak değer anlayışının oluşturulması	Ön test, sınıf kurallarının belirlenmesi, değer kavramına ilişkin beyin fırtınası	Değer Telkini, Değer Açıklama
2	Saygı	Saygı kavramını tanıma ve kişiler arası ilişkilerde saygılı davranış geliştirme	Drama, hikâye tamamlama, aile katılımı etkinlikleri, grup etkinlikleri	Ahlaki Muhakeme, Davranış Geliştirme
3	Saygı	Saygı değerini günlük yaşamda farklı durumlara aktarabilme	Rol oynama, sınıf içi uygulamalar, grup çalışmaları, değer panosu	Değer Açıklama, Karakter Eğitimi
4	Sorumluluk	Bireysel sorumluluk bilinci geliştirme	Görev paylaşımı, sorumluluk çizelgesi, günlük yaşam görevleri	Karakter Eğitimi
5	Sorumluluk	Sorumluluk davranışlarını okul ve aile yaşamına yansıtma	Sorumluluk projeleri, grup değerlendirmeleri	Davranış Geliştirme, Karakter Eğitimi
6	Adalet	Adalet, hak ve eşitlik kavramlarını tanıma	Oyun, sınıf tartışmaları, drama etkinlikleri	Değer Analizi, Ahlaki Muhakeme
7	Adalet	Günlük yaşamda adil davranış geliştirme	Problem çözme etkinlikleri, rol oynama, grup değerlendirmeleri	Adil Topluluk, Ahlaki Muhakeme
8	Değerleri Pekiştirme	Saygı, sorumluluk ve adalet değerlerini bütüncül biçimde kullanabilme	Değer köşesi, afiş hazırlama, okul içi etkinlikler, akran paylaşımı	Karakter Eğitimi, Değer Açıklama
9	Uygulama ve Yansıtma	Kazanılan değerleri günlük yaşam problemlerine aktarabilme	Öğretmenlerle röportaj, problem çözme çalışmaları, grup sunumları,	Bütüncül Yaklaşım
10	Değerlendirme	Sürecin değerlendirilmesi ve değer kazanımlarının gözden geçirilmesi	Son test, süreç değerlendirmesi, aile katılımlı "Değerler Sergisi", Söyleşi etkinliği (Yazar, Gazi, Bilim İnsanı)	Değer Açıklama, Karakter Eğitimi

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, geliştirilen okul temelli eylem planı doğrultusunda öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerini inceleyebilmek için anketler ve odak grup görüşme formları kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları

Veri Toplama Aracı	Katılımcılar	Amaç	İçerik	Uygulama Zamanı
Çatı Değerlerin Öğretimi Öğretmen Anketi	13 sınıf öğretmeni	Öğretmenlerin saygı, sorumluluk ve adalet değerlerine ilişkin bilgi, uygulama ve ihtiyaçlarını belirlemek	12 kapalı uçlu, 1 açık uçlu olmak üzere toplam 13 soru	Eylem planı öncesi
Veli Değerlendirme Anketi	Veliler	Eylem planının öğrencilerin günlük yaşamlarına yansımalarını belirlemek	Saygı, sorumluluk ve adalet değerlerine ilişkin veli gözlemleri	Eylem planı sonrası
Öğretmen Odak Grup Görüşme Formu	13 sınıf öğretmeni	Öğretmenlerin uygulama sürecine ilişkin görüşlerini belirlemek	7 açık uçlu soru	Eylem planı sonrası
Öğrenci Odak Grup Görüşme Formu	4.sınıf düzeyinden seçilen öğrenciler	Öğrencilerin süreç ve etkinliklere ilişkin görüşlerini belirlemek	7 açık uçlu soru	Eylem planı sonrası

Veri toplama araçlarının kapsamını göstermek amacıyla her araçtan örnek sorular aşağıda sunulmuştur.

Çatı Değerlerin Öğretimi Öğretmen Anketi

“Çatı değerlerin öğretimi (saygı, sorumluluk, adalet) hakkında bilgi düzeyim yeterlidir.”

“Çatı değerlerin etkili öğretimi için öğretmenlerin daha fazla örnek etkinliğe ve uygulamaya ihtiyacı vardır.”

Veli Değerlendirme Anketi

“Çocuğunuz arkadaşlarına karşı daha saygılı davranışlar sergiledi mi?”

“Çocuğunuz sorumluluklarını yerine getirme konusunda daha fazla çaba gösterdi mi?”

Öğretmen Odak Grup Görüşme Formu

“Eylem planını uygularken karşılaştığınız kolaylıklar ve zorluklar neler oldu?”

“Değerler eğitiminin sınıf içi uygulamalar üzerindeki etkilerini nasıl gözlemlediniz?”

Öğrenci Odak Grup Görüşme Formu

“Değerler hakkında okulda hangi etkinlikleri yaptınız? En çok hangisini sevdim?”

“Bu etkinliklerden sonra arkadaşlarıyla ya da öğretmenle olan davranışlarında değişiklik oldu mu?”

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları, çalışmanın amacı ve alt problemleri doğrultusunda araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Araçların geliştirilme sürecinde öncelikle değerler eğitimi, okul temelli uygulamalar ve eylem araştırmaları kapsamında yürütülen çalışmalar incelenmiş; özellikle öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerini belirlemeye yönelik veri toplama araçlarından yararlanılmıştır (Çengelci vd., 2013; Bal ve Anılan, 2019; Akdemir ve Saban, 2020; Turan, 2024). Ayrıca veri toplama araçlarının geliştirilmesine ilişkin alan yazında önerilen aşamalar dikkate alınarak kapsamlı bir tarama yapılmış, araştırmanın amacına uygun bir madde havuzu oluşturulmuştur (Creswell ve Creswell, 2018; Cohen vd., 2018; DeVellis, 2017; Spector, 1992).

Bu kapsamda araştırmada dört farklı veri toplama aracı geliştirilmiştir. Eylem planı öncesinde öğretmenlerin saygı, sorumluluk ve adalet değerlerinin öğretimine ilişkin bilgi, uygulama ve gereksinimlerini belirlemek amacıyla “Çatı Değerlerin Öğretimi Öğretmen Anketi” hazırlanmıştır. Anket formu, daha önce değerler eğitimi uygulamalarında öğretmen görüşlerini belirlemeye yönelik kullanılan soru yapıları incelenerek araştırmanın amacı doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir (Çengelci vd., 2013; Akdemir ve Saban, 2020). Eylem planı sonrasında ise öğrencilerde gözlenen davranış değişimlerini aile ortamında değerlendirmek amacıyla “Veli Değerlendirme Anketi” geliştirilmiş; form hazırlanırken aile gözlemlerini temel alan değerler eğitimi çalışmalarından yararlanılmıştır (Bal ve Anılan, 2019; Turan, 2024). Uygulama sürecine ilişkin ayrıntılı görüşleri ortaya koymak amacıyla öğretmenler ve öğrenciler için odak grup görüşme formları hazırlanmış; soru oluşturma sürecinde değerler eğitimi alanında kullanılan nitel görüşme formları incelenmiştir (Çengelci vd., 2013; Akdemir ve Saban, 2020).

Hazırlanan taslak veri toplama araçları, değerler eğitimi ve ölçme-değerlendirme alanlarında uzman üç öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Uzmanlar tarafından maddelerin kapsamı, anlaşılabilirliği, dil kullanımı ve araştırmanın amaçlarıyla uyumu değerlendirilmiş; alınan geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak araçlara son şekli verilmiştir. Uzman görüşüne başvurulması, veri toplama araçlarının kapsam geçerliğini güçlendiren temel aşamalardan biri olarak kabul edilmektedir (DeVellis, 2017).

Uzman görüşleri doğrultusunda revize edilen veri toplama araçları, araştırmanın çalışma grubuna benzer özellikler taşıyan 20 dördüncü sınıf öğrencisi, 3 sınıf öğretmeni ve 8 veliden oluşan bir pilot çalışma grubu üzerinde uygulanmıştır. Pilot çalışma grubunun belirlenmesinde katılımcıların ilkökul dördüncü sınıf düzeyinde bulunmaları, araştırmanın yürütüleceği okul grubuna benzer sosyo-kültürel özelliklere sahip olmaları ve Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında yürütülen değerler eğitimi uygulamalarına aşina olmaları dikkate alınmıştır. Pilot uygulama sonucunda katılımcılar tarafından anlaşılmasında güçlük yaşanan ifadeler belirlenmiş, soru yönergeleri sadeleştirilmiş, açık uçlu soruların

ifade biçimleri yeniden düzenlenmiş ve veri toplama araçlarının uygulanma süresi gözden geçirilmiştir. Pilot uygulamaların, veri toplama araçlarının anlaşılabilirliğini ve uygulanabilirliğini değerlendirmede önemli bir aşama olduğu belirtilmektedir (Creswell ve Creswell, 2018; Cohen vd., 2018).

Pilot uygulama sonrasında katılımcıların geri bildirimleri doğrultusunda bazı soru ifadelerinde düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin, öğretmen anketinde yer alan "*Çatı değerlerin öğretimi hakkında bilgi düzeyim yeterlidir.*" ifadesi, katılımcılar tarafından daha açık anlaşılabilmesi amacıyla "*Çatı değerlerin öğretimi (saygı, sorumluluk, adalet) hakkında bilgi düzeyim yeterlidir.*" şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Benzer şekilde veli değerlendirme anketinde yer alan "*Çocuğunuzun davranışlarında değişiklik gözlemlediniz mi?*" sorusu, kapsamı daha belirgin hâle getirmek amacıyla "*Çocuğunuz sorumluluklarını yerine getirme konusunda daha fazla çaba gösterdi mi?*" biçiminde yeniden ifade edilmiştir.

Odak grup görüşme formlarında ise bazı açık uçlu soruların anlaşılabilirliğini artırmak amacıyla soru kökleri sadeleştirilmiş ve katılımcıları ayrıntılı açıklama yapmaya yönlendiren ek ifadeler eklenmiştir. Ayrıca uygulama sırasında benzer içerikte cevaplar alınmasına neden olan iki görüşme sorusu birleştirilmiş, görüşmelerin akışını kolaylaştırmak amacıyla soru sıralaması yeniden düzenlenmiştir. Pilot uygulama sonucunda yapılan bu düzenlemelerle veri toplama araçlarının açıklığı, uygulanabilirliği ve araştırmanın amacıyla uyumu artırılmıştır. Yapılan düzenlemelerin ardından veri toplama araçlarına son hâli verilmiştir.

Çatı Değerlerin Öğretimi Öğretmen Anketi

Eylem planı uygulanmadan önce okulda görev yapan 13 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Öğretmenlerin çatı değerlere ilişkin bilgi düzeylerini, sınıf içindeki uygulamalarını, ihtiyaçlarını ve karşılaştıkları güçlükleri belirlemeyi amaçlayan 12 kapalı uçlu ve 1 açık uçlu olmak üzere toplam 13 sorudan oluşmaktadır.

Veli Değerlendirme Anketi

Uygulama sürecinin sonunda okulda öğrenim gören (1-4. Sınıf) öğrencilerin velilerine (303 veli) uygulanmıştır. Anket, okulda kazandırılmaya çalışılan değerlerin aile yaşamına ve öğrencilerin günlük davranışlarına ne ölçüde yansıdığını belirlemek amacıyla 10 kapalı uçlu sorudan oluşmuştur. Velilerden çocuklarının saygı, sorumluluk ve adalet değerlerine ilişkin gözlemlerini paylaşmaları istenmiştir.

Öğretmenlere Yönelik Odak Grup Görüşme Formu

Eylem planı tamamlandıktan sonra öğretmenlerin süreç hakkındaki görüşlerini, karşılaştıkları güçlü ve zayıf yönleri, öğrencilerde gözlemledikleri değişimleri ve uygulamanın sürdürülebilirliğine ilişkin düşüncelerini belirlemek amacıyla hazırlanmış 7 açık uçlu sorudan oluşmaktadır.

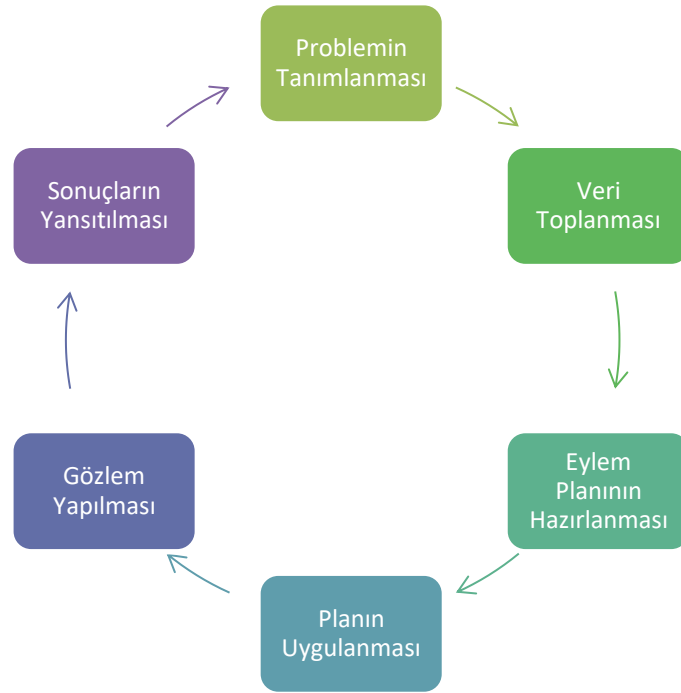
Öğrencilere Yönelik Odak Grup Görüşme Formu

Uygulama sonunda 4. sınıf düzeyinden seçilen öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Form, öğrencilerin etkinliklere ilişkin düşüncelerini, arkadaş ilişkilerinde yaşadıkları değişimleri ve en çok benimsedikleri değerleri ortaya koymayı amaçlayan 7 açık uçlu sorudan oluşmaktadır.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci, eylem araştırmasının temelini oluşturan *planlama, uygulama, gözlem ve yansıtma* döngüsü esas alınarak yürütülmüştür (Kemmis ve McTaggart, 1988; Stringer, 2014). Süreç doğrusal bir uygulama olarak değil, uygulama sırasında elde edilen gözlem ve geri bildirimler doğrultusunda sürekli değerlendirilen ve geliştirilen döngüsel bir yapı içerisinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın ilk aşamasında okulun mevcut durumunu belirlemek amacıyla ihtiyaç analizi yapılmıştır. Bu kapsamda okul yönetiminin değerlendirmeleri, öğretmen gözlemleri ve okul ortamında karşılaşılan davranış örüntüleri incelenmiş; öğrencilerde özellikle saygı, sorumluluk ve adalet değerlerinin desteklenmesine gereksinim olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli esas alınarak okul temelli eylem planı hazırlanmış ve değerler eğitimi ile sınıf eğitimi alanında uzman üç akademisyenin görüşleri doğrultusunda son hâline getirilmiştir.

Şekil 1. Eylem araştırması döngüsel süreci

Uygulama öncesinde öğretmenlerin söz konusu çatı değerlere ilişkin bilgi düzeylerini, sınıf içi uygulamalarını ve gereksinimlerini belirlemek amacıyla “Çatı Değerlerin Öğretimi Öğretmen Anketi”

13 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Anketten elde edilen bulgular, eylem planının uygulanma sürecinde özellikle üzerinde durulması gereken konuların belirlenmesinde yol gösterici olarak kullanılmıştır.

Eylem planı toplam on hafta boyunca uygulanmıştır. Süreçte saygı, sorumluluk ve adalet değerlerine yönelik etkinlikler plan doğrultusunda yürütülmüş; araştırmacı uygulamaları düzenli olarak gözlemlemiş ve her değer temasının tamamlanmasının ardından elde edilen gözlem ve uygulama deneyimlerini geçerlik komitesiyle değerlendirmiştir. Komite tarafından sunulan öneriler doğrultusunda sonraki uygulamalarda gerekli düzenlemeler yapılmış; böylece araştırma, eylem araştırmasının planlama–uygulama–gözlem–yansıtma döngüsüne uygun olarak ilerlemiştir.

Uygulama tamamlandıktan sonra veri çeşitliliğini sağlamak ve okul temelli eylem planının etkililiğini farklı paydaşların bakış açılarıyla değerlendirmek amacıyla nitel veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda öğretmenlerin uygulama sürecine ilişkin deneyim ve değerlendirmelerini belirlemek amacıyla 13 sınıf öğretmeniyle “Öğretmen Odak Grup Görüşmeleri” yapılmıştır. Öğrencilerin etkinliklere ilişkin deneyimlerini ve değer kazanımlarına yönelik görüşlerini ortaya koymak amacıyla dördüncü sınıf düzeyinden seçilen öğrencilerle “Öğrenci Odak Grup Görüşmeleri” gerçekleştirilmiştir. Ayrıca öğrencilerin kazandıkları değerlerin okul dışındaki günlük yaşama yansımalarını belirlemek amacıyla velilere “Veli Değerlendirme Anketi” uygulanmıştır.

Araştırmada farklı veri kaynaklarından elde edilen bulgular karşılaştırılarak yorumlanmış; öğretmen anketi, öğretmen ve öğrenci odak grup görüşmeleri ile veli değerlendirme anketinden elde edilen veriler birlikte değerlendirilmiştir. Bu veri çeşitlemesi, bulguların inandırıcılığını artırmaya ve okul temelli eylem planının etkililiğini farklı paydaşların bakış açılarıyla ortaya koymaya katkı sağlamıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2021; Creswell ve Creswell, 2018). Araştırmada izlenen eylem araştırması döngüsü ve veri toplama süreci Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Araştırmada izlenen eylem araştırması döngüsü ve veri toplama süreci

Döngü	Planlama	Uygulama	Gözlem	Yansıtma
Hazırlık Döngüsü	İhtiyaç analizi yapıldı. Eylem planı geliştirildi. Uzman görüşleri alındı.	Öğretmen anketi uygulandı.	Bulgular değerlendirildi.	Eylem planı son hâline getirildi.
Uygulama Döngüsü	Saygı, sorumluluk ve adalet etkinlikleri planlandı.	10 haftalık uygulama gerçekleştirildi.	Her tema sonunda araştırmacı gözlemleri ve geçerlik komitesi değerlendirmeleri yapıldı.	Sonraki uygulamalar geri bildirimlere göre düzenlendi.
Değerlendirme Döngüsü	Son veri toplama planlandı.	Öğretmen odak grup görüşmeleri, öğrenci odak grup görüşmeleri ve veli anketleri uygulandı.	Tüm veri kaynakları karşılaştırıldı.	Bulgular yorumlandı ve araştırma tamamlandı.

Veri Analizi

Araştırmada elde edilen nitel veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. İçerik analizinde öncelikle görüşme kayıtları ve anket formları araştırmacı tarafından ayrıntılı biçimde incelenmiş, anlamlı ifadeler kodlanmıştır. Benzer kodlar bir araya getirilerek temalar oluşturulmuş ve bulgular bu temalar çerçevesinde sunulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Kodlama sürecinde öğrenci görüşleri (Ö), öğretmen görüşleri (Öğrt.) ve veli görüşleri (V) şeklinde kodlanmıştır. Bulguların okuyucu tarafından daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Bu araştırmada nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirliliği sağlamaya yönelik Lincoln ve Guba (1985) tarafından önerilen inandırıcılık (credibility), aktarılabilirlik (transferability), tutarlılık (dependability) ve doğrulanabilirlik (confirmability) ölçütleri dikkate alınmıştır.

Araştırmanın inandırıcılığını artırmak amacıyla veri çeşitlemesi sağlanmış; öğretmen anketi, öğretmen odak grup görüşmeleri, öğrenci odak grup görüşmeleri ve veli değerlendirme anketlerinden elde edilen veriler birlikte değerlendirilmiştir. Ayrıca okul temelli eylem planı ile veri toplama araçları uygulama öncesinde değerler eğitimi ve sınıf eğitimi alanında uzman üç akademisyenin görüşüne sunulmuş; uzmanlardan alınan geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırma sürecinde oluşturulan geçerlik komitesi, her eylem döngüsünün ardından uygulama sürecini değerlendirerek araştırmacıya geri bildirim sağlamış ve sonraki uygulamaların geliştirilmesine katkıda bulunmuştur.

Araştırmanın aktarılabilirliğini artırmak amacıyla araştırma ortamı, çalışma grubu, eylem planının geliştirilme süreci, uygulama aşamaları ve veri toplama süreci ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Böylece benzer araştırmalar yürütmek isteyen araştırmacılar için uygulama sürecinin izlenebilir olması amaçlanmıştır.

Araştırmanın tutarlılığını sağlamak amacıyla eylem araştırmasının planlama, uygulama, gözlem ve yansıtma döngüleri sistematik biçimde yürütülmüş; uygulama sürecinde gerçekleştirilen değişiklikler ve alınan kararlar araştırma süreci boyunca kayıt altına alınmıştır. Ayrıca veri toplama araçları uzman görüşü sonrasında pilot uygulamayla test edilmiş ve elde edilen bulgular doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Araştırmanın doğrulanabilirliğini artırmak amacıyla veri toplama sürecinde elde edilen görüşme kayıtları, anket verileri ve araştırmacı notları birlikte değerlendirilmiş; bulgular doğrudan katılımcı ifadeleriyle desteklenmiştir. Araştırmanın tüm aşamalarında etik ilkelere uygun hareket edilmiş, gerekli etik kurul ve kurumsal izinler alınmış, katılımcılardan gönüllü katılım onamı alınmış ve elde edilen veriler yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde okul temelli eylem planının öğrencilerin saygı, sorumluluk ve adalet değerlerine ilişkin algıları üzerindeki etkisine yönelik öğrenci, öğretmen ve veli görüşlerinden elde edilen bulgular sunulmuştur. Veriler içerik analizi yoluyla çözümlenmiş ve bulgular araştırmanın alt problemleri doğrultusunda temalar halinde düzenlenmiştir.

Öğrencilerin Saygı, Sorumluluk ve Adalet Değerlerine İlişkin Görüşleri

Odak grup görüşmelerinden elde edilen veriler incelendiğinde öğrencilerin görüşlerinin üç temel tema altında toplandığı görülmüştür: değer farkındalığında artış, davranış değişikliği ve okul iklimine ilişkin olumlu algılar.

Tablo 5. Öğrenci görüşlerinden elde edilen tema ve alt temalar

Tema	Alt Tema	f
Değer farkındalığında artış	Saygının anlamını öğrenme	18
	Adalet kavramını daha iyi anlama	15
	Sorumluluklarının farkına varma	16
Davranış değişikliği	Arkadaş ilişkilerinde olumlu değişim	17
	Kurallara uyma davranışında artış	14
	Görevlerini zamanında yapma	15
Okul iklimine ilişkin olumlu algılar	Etkinlikleri eğlenceli bulma	19
	Değerler köşesi ve panoları beğenme	12
	Birlikte çalışma fırsatı bulma	11

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun uygulama sürecinin sonunda saygı, sorumluluk ve adalet kavramlarını daha iyi tanımlayabildikleri görülmektedir. Öğrenciler özellikle değerlerin yalnızca derslerde öğrenilen kavramlar olmadığını, günlük yaşamlarında uygulanması gereken davranışlar olduğunu ifade etmişlerdir.

Bir öğrenci bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

“Önceden saygı sadece büyükleri dinlemek gibi geliyordu. Şimdi arkadaşlarımızın düşüncelerine de saygı duymamız gerektiğini öğrendim.” (Ö5)

Benzer şekilde başka bir öğrenci adalet değerine ilişkin görüşünü şöyle ifade etmiştir:

“Adalet herkesin aynı şeyi alması değilmiş. Hak edenin hakkını alması olduğunu öğrendim.” (Ö12)

Bu ifadeler öğrencilerin değerleri daha derin ve anlamlı biçimde yorumlamaya başladıklarını göstermektedir.

Öğrencilerin önemli bir bölümü etkinliklerin davranışlarında değişiklik oluşturduğunu belirtmiştir. Özellikle sınıf içi görev paylaşımı, drama etkinlikleri ve grup çalışmaları sonrasında arkadaş ilişkilerinde olumlu gelişmeler yaşandığı ifade edilmiştir.

Bir öğrenci bu değişimi şu sözlerle dile getirmiştir:

“Eskiden bazen arkadaşlarımdan sözünü kesiyordum. Şimdi konuşurken bitirmelerini bekliyorum.”
(Ö8)

Öğrenci görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde okul temelli eylem planının öğrencilerde hem bilişsel hem de davranışsal düzeyde olumlu etkiler oluşturduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin Saygı, Sorumluluk ve Adalet Değerlerine İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerle gerçekleştirilen odak grup görüşmelerinin analizi sonucunda dört temel tema belirlenmiştir.

Tablo 6. Öğretmen görüşlerinden elde edilen tema ve alt temalar

Tema	Alt Tema	f
Öğrenci davranışlarındaki değişim	Saygılı iletişimde artış	8
	Sorumluluk alma davranışlarında gelişim	8
	Adil davranışlarda artış	7
Okul kültürüne katkı	Ortak değer dili oluşması	7
	Okul ikliminin güçlenmesi	6
Uygulamanın güçlü yönleri	Etkinliklerin uygulamaya dönük olması	8
	Öğrenci katılımının yüksek olması	7
Sürdürülebilirlik	Uygulamanın devam ettirilmesi gereği	8

Tablo 6 incelendiğinde öğretmen görüşlerinin, öğrencilerde gözlenen davranış değişikliklerini desteklediği görülmektedir. Öğretmenler özellikle sınıf içi sorumlulukların yerine getirilmesinde belirgin gelişmeler yaşandığını ifade etmişlerdir.

Bir öğretmen görüşünü şu şekilde belirtmiştir:

“Öğrencilerin sınıf görevlerini sahiplenmeleri dikkat çekiciydi. Daha önce sürekli hatırlatmamız gereken görevleri kendileri takip etmeye başladılar.” (Öğrt.3)

Öğretmenlerin sıklıkla vurguladıkları bir diğer konu ise okul genelinde ortak bir değer dilinin oluşmasıdır. Değer panoları, etkinlikler ve ortak uygulamalar sayesinde öğrencilerin yanı sıra öğretmenler arasında da ortak bir farkındalık geliştiği ifade edilmiştir.

Bir öğretmenin ifadesi şöyledir:

“Değerler sadece sınıfta işlenen bir konu olmaktan çıktı. Koridorda, bahçede ve teneffüste de konuşulan bir okul kültürü oluştu.” (Öğrt.6)

Öğretmen görüşleri okul temelli eylem planının yalnızca öğrenciler üzerinde değil, okulun genel işleyişi ve kurumsal kültürü üzerinde de olumlu etkiler oluşturduğunu göstermektedir.

Velilerin Saygı, Sorumluluk ve Adalet Değerlerine İlişkin Görüşleri

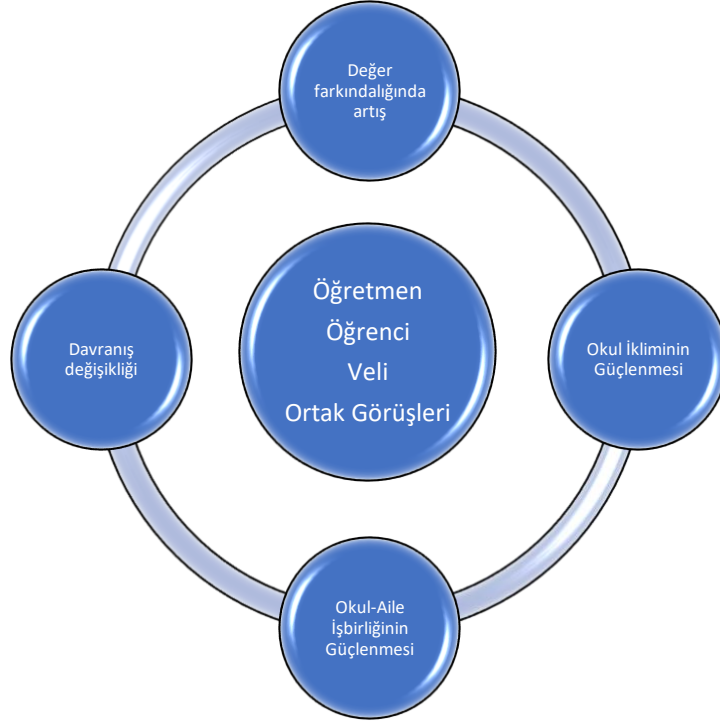
Velilerin anket maddelerine verdikleri cevapların dağılımı Tablo 7’de sunulmuştur:

Tablo 7. Velilerin saygı, sorumluluk ve adalet çatı değerlerinin öğrencilere kazandırılmasına ilişkin görüşleri

No	Değerlendirme Maddesi	Evet (%)	Kısmen (%)	Hayır (%)
1	Çocuğunuz arkadaşlarına karşı daha saygılı davranışlar sergiledi mi?	81,5	16,2	2,3
2	Çocuğunuz anne/babasına karşı daha saygılı davranışlar gösterdi mi?	83,8	13,9	2,3
3	Çocuğunuz kişisel eşyalarını düzenli tutma konusunda daha fazla dikkat gösterdi mi?	76,3	19,7	4,0
4	Çocuğunuz sorumluluklarını yerine getirme konusunda daha fazla çaba gösterdi mi?	79,2	17,3	3,5
5	Çocuğunuz paylaşım ve sıra bekleme davranışlarını daha fazla uyguladı mı?	74,6	21,4	4,0
6	Çocuğunuz başkalarının haklarına saygı gösterme ve adil davranma konusunda daha fazla gelişme gösterdi mi?	75,7	20,2	4,1
7	Çocuğunuz yardıma ihtiyaç duyan kişilere destek olma davranışlarını daha fazla sergiledi mi?	72,8	23,7	3,5
8	Çocuğunuz anlaşmazlıklarda adil ve sakin çözüm bulma davranışlarını daha fazla uyguladı mı?	71,1	24,9	4,0
9	Çocuğunuz öğrendiği değerleri günlük yaşamında uygulama konusunda daha fazla özen gösterdi mi?	80,3	17,4	2,3
10	Çocuğunuz öğrenilen değerleri sergileme konusunda fark edilir bir gelişme gösterdi mi?	82,1	15,6	2,3

Tablo 7'daki veriler değerlendirildiğinde, ankete katılan 303 velinin çocuklarında "fark edilir bir gelişme" (%82,1) gözlemledikleri ve öğrencilerin okulda öğrendikleri değerleri günlük yaşamlarına büyük oranda (%80,3) yansıttıkları görülmektedir.

Öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri birlikte değerlendirildiğinde okul temelli eylem planının saygı, sorumluluk ve adalet değerlerinin kazandırılmasına olumlu katkılar sağladığı görülmektedir. Üç paydaş grubunun görüşleri ortak olarak; değer farkındalığında artış, davranış değişikliği, okul ikliminin güçlenmesi, okul-aile iş birliğinin gelişmesi temalarında birleşmektedir.

Şekil 2. Öğretmen, öğrenci, veli ortak görüşleri

Özellikle öğrencilerin değerleri günlük yaşam örnekleriyle açıklayabilmeleri, öğretmenlerin davranış değişikliklerini gözlemlemeleri ve velilerin ev ortamındaki olumlu dönüşümleri vurgulamaları bulguların birbirini desteklediğini göstermektedir. Bu durum, uygulanan okul temelli eylem planının yalnızca bilişsel düzeyde değil, davranışsal ve sosyal düzeyde de etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

TARTIŞMA

Bu araştırmada, ilkokul düzeyinde geliştirilen okul temelli eylem planının saygı, sorumluluk ve adalet değerlerine ilişkin öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular, değerler eğitiminin öğrenciler açısından en etkili biçimde yaşantıya dayalı öğrenme ortamlarında gerçekleştiğini göstermektedir. Öğrencilerin drama çalışmaları, grup etkinlikleri, görev paylaşımı uygulamaları ve adalet temalı oyunları sıklıkla vurgulamaları, değerlerin soyut kavramlar olmaktan çıkarılarak günlük yaşam deneyimleriyle ilişkilendirildiğini ortaya koymaktadır. Bu sonuç, Bal ve Anılan (2019) tarafından gerçekleştirilen eylem araştırmasının bulgularıyla paralellik

göstermektedir. Benzer şekilde Akdemir ve Saban (2020), öğrencilerin değer kavramlarını günlük yaşam deneyimleriyle ilişkilendirebildiklerini ve uygulamaya dayalı etkinliklerin değerlerin içselleştirilmesini kolaylaştırdığını belirtmiştir.

Araştırmada saygı değerine ilişkin elde edilen bulgular, öğrencilerin saygıyı yalnızca otoriteye yönelik bir davranış olarak değil; farklı düşüncelere değer verme, empati kurma ve etkili iletişim geliştirme biçiminde anlamlandırmaya başladıklarını göstermektedir. Bu bulgu, Moore (2005) ile Covell ve Howe'un (2010) karakter eğitimi ve hak temelli eğitim uygulamalarına ilişkin sonuçlarıyla örtüşmektedir. Bu araştırmalar da öğrencilerin saygı değerini sosyal ilişkiler içerisinde geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. Sorumluluk değerine ilişkin bulgular, öğrencilerin görev bilinci geliştirmelerinde okul temelli uygulamaların önemli katkılar sağladığını göstermektedir. Öğrencilerin sınıf görevlerini sahiplenmeleri, görevlerini zamanında yerine getirmeleri ve grup çalışmalarında aktif rol almaları, Onay (2020) ile Turan'ın (2024) çalışmalarında ulaşılan sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Bu durum, uygulamaya dayalı etkinliklerin sorumluluk davranışlarının gelişiminde etkili olduğunu desteklemektedir. Adalet değerine ilişkin bulgular da alan yazınla uyumludur. Öğrencilerin eşitlik, hakkaniyet ve hak kavramlarını günlük yaşam örnekleri üzerinden açıklayabilmeleri, Karaman ve Akgül (2015) tarafından bildirilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Bu durum, adalet değerinin yalnızca kuramsal bilgilerle değil, okul yaşamında karşılaşılan gerçek durumlar üzerinden daha etkili biçimde kazandırılabilceğini göstermektedir.

Öğretmen görüşleri, okul temelli planlama yaklaşımının değerler eğitiminin etkililiğini artırdığını ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin okul genelinde ortak bir değer dili oluştuğunu belirtmeleri, Çengelci vd. (2013) ile Bümen vd. (2014) bulgularını desteklemektedir. Bu sonuç, değerler eğitiminin yalnızca bireysel öğretmen çabalarına bırakılmaması; okulun bütününe kapsayan sistematik bir planlama anlayışıyla yürütülmesi gerektiğini göstermektedir.

Araştırmanın önemli bulgularından biri de velilerin sürece ilişkin değerlendirmeleridir. Velilerin çocuklarının ev ortamındaki davranışlarında gözlemledikleri olumlu değişiklikler, Dinçer ve Gözel (2019), Erzen (2025) ve Turan'ın (2024) çalışmalarında vurgulanan okul-aile iş birliğinin önemini desteklemektedir. Okulda kazandırılmaya çalışılan değerlerin aile tarafından da desteklenmesi, davranış değişikliklerinin kalıcılığı açısından önemli görülmektedir.

Araştırmanın genel bulguları değerlendirildiğinde, okul temelli eylem planının yalnızca öğrencilerin değer algılarını geliştirmekle kalmadığı; okul kültürü, öğretmen uygulamaları ve aile katılımını da kapsayan bütüncül bir değerler eğitimi anlayışını desteklediği görülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada, ilkökul düzeyinde geliştirilen okul temelli eylem planının öğrencilerin saygı, sorumluluk ve adalet değerlerini kazanmalarına yönelik katkısı öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri doğrultusunda incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular, uygulanan okul temelli eylem planının

üç çatı değerin öğrenciler tarafından anlaşılması, benimsenmesi ve günlük yaşama aktarılması üzerinde olumlu etkiler oluşturduğunu göstermektedir.

Öğrenci görüşleri incelendiğinde, uygulama sürecinin öğrencilerin değer kavramlarına ilişkin farkındalıklarını artırdığı belirlenmiştir. Öğrenciler saygıyı yalnızca büyüklere karşı gösterilen bir davranış olarak değil, farklı düşüncelere değer verme, arkadaşlarını dinleme ve empati kurma biçiminde tanımlamaya başlamışlardır. Benzer şekilde sorumluluk değeri yalnızca verilen görevleri yerine getirme olarak değil, bireyin kendi davranışlarının sonuçlarını üstlenmesi ve görev bilinci geliştirmesi şeklinde değerlendirilmiştir. Adalet değeri ise hak gözetme, eşit davranma ve başkalarının haklarına saygı duyma biçiminde anlamlandırılmıştır. Araştırmada öğrencilerin yalnızca değer kavramlarına ilişkin bilgi düzeylerinde değil, günlük davranışlarında da olumlu değişimler gözlemlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle arkadaş ilişkileri, sınıf içi sorumluluklar, grup çalışmaları ve okul kurallarına uyma davranışlarında gelişmeler olduğu belirlenmiştir. Öğrenciler, uygulama kapsamında gerçekleştirilen drama etkinlikleri, grup çalışmaları ve sosyal etkinliklerin değerleri yaşayarak öğrenmelerine katkı sağladığını ifade etmişlerdir.

Öğretmen görüşleri de öğrenci görüşlerini desteklemektedir. Öğretmenler, uygulama sonrasında öğrencilerin daha saygılı iletişim kurduklarını, sorumluluklarını daha istekli yerine getirdiklerini ve adalet konusunda daha bilinçli davranmaya başladıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca okul genelinde ortak bir değer anlayışının oluşmaya başlamasının okul iklimine olumlu katkılar sağladığı ifade edilmiştir.

Veliler ise çocuklarının ev ortamındaki davranışlarında olumlu değişiklikler gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Özellikle aile bireylerine karşı daha saygılı davranma, ev içi sorumlulukları yerine getirme, kardeş ilişkilerinde daha adil davranma ve öğrendikleri değerleri günlük yaşamlarına yansıtma davranışlarında gelişmeler olduğu ifade edilmiştir. Bu sonuçlar okulda yürütülen çalışmaların aile yaşamına da yansıdığını göstermektedir. Süreç boyunca gerçekleştirilen aile katılımı etkinliklerinin velilerin uygulamalara daha aktif katılmasını sağladığı ve okulda kazandırılmaya çalışılan değerlerin ev ortamında da desteklenmesine katkı sunduğu görülmüştür.

Bütün bunlarla birlikte araştırma tek bir devlet ilkokulunda yürütülmüş olup bulgular araştırmanın gerçekleştirildiği çalışma grubuyla sınırlıdır. Gelecekte farklı sosyoekonomik düzeylerde bulunan okullarda yürütülecek çalışmalar, okul temelli değerler eğitimi uygulamalarının farklı bağlamlardaki etkililiğinin karşılaştırılmasına katkı sağlayabilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, okul temelli olarak planlanan ve tüm paydaşların katılımıyla yürütülen sistematik değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilerin saygı, sorumluluk ve adalet değerlerini geliştirmede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenci, öğretmen ve veli görüşlerinden elde edilen bulgular birlikte değerlendirildiğinde, değerlerin yalnızca ders içerikleri aracılığıyla değil; okul kültürü, sosyal etkinlikler, aile katılımı ve yaşantı temelli uygulamalar yoluyla daha etkili biçimde kazandırılabilirdiği anlaşılmaktadır.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda uygulamaya ve gelecekte yapılacak araştırmalara yönelik aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. İlkokulda değerler eğitimi çalışmaları yalnızca ders içi etkinliklerle sınırlı tutulmamalı, okulun tüm paydaşlarını kapsayan okul temelli uygulamalarla desteklenmelidir.
2. Saygı, sorumluluk ve adalet gibi çatı değerlerin kazandırılmasında öğrencilerin aktif katılımını sağlayan drama, oyun, örnek olay, iş birlikli öğrenme ve sosyal sorumluluk etkinliklerine daha fazla yer verilmelidir.
3. Değerler eğitimi çalışmaları okulun fiziksel ortamına da yansıtılmalı; değer köşeleri, panolar, öğrenci ürünleri ve okul genelinde yürütülen etkinliklerle okul kültürünün bir parçası hâline getirilmelidir.
4. Değerlerin okul ortamında kazanılan davranışlara dönüşebilmesi için ailelerin sürece aktif katılımı sağlanmalıdır. Bu kapsamda veli seminerleri, ortak etkinlikler ve aile katılımı çalışmaları düzenlenebilir.
5. Öğretmenlerin değerler eğitimi alanındaki bilgi ve uygulama becerilerini geliştirmek amacıyla hizmet içi eğitim programları planlanmalıdır.
6. Okullarda değerler eğitimi çalışmalarının planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi amacıyla öğretmenlerden oluşan çalışma grupları veya komisyonlar oluşturulabilir.
7. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde yer alan Erdem-Değer-Eylem yaklaşımının uygulamadaki yansımalarını güçlendirecek okul temelli etkinliklere daha fazla yer verilmelidir.

Gelecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Benzer araştırmalar farklı sosyoekonomik düzeylerde bulunan okullarda yürütülerek sonuçlar karşılaştırılabilir.
2. Saygı, sorumluluk ve adalet değerlerinin yanı sıra dürüstlük, yardımseverlik, sabır, merhamet ve öz denetim gibi diğer değerler üzerine okul temelli eylem araştırmaları gerçekleştirilebilir.
3. Öğrenci, öğretmen ve veli görüşlerinin yanı sıra okul yöneticileri ve rehber öğretmenlerin görüşlerini içeren daha kapsamlı çalışmalar gerçekleştirilebilir.
4. Okul temelli değerler eğitimi programlarının farklı öğretim yöntemleriyle (dijital uygulamalar, oyunlaştırma, proje tabanlı öğrenme, okul dışı öğrenme ortamları vb.) desteklenmesinin etkileri araştırılabilir.

5. Farklı yaş gruplarında uygulanacak benzer çalışmalarla değerlerin gelişimsel süreç içerisindeki değişimi ve kalıcılığı araştırılabilir.

Ek Beyan

Bu çalışma, Gürsel Kaya'nın Prof. Dr. Tuncay Canbulat danışmanlığında Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde yürüttüğü 'İlkokulda Çatı Değerlerin Öğretiminde Okul Temelli Bir Eylem Planının Geliştirilmesi, Uygulanması ve Değerlendirilmesi' adlı doktora tezinden üretilmiştir.

Yazarların Katkıları

Bu çalışmada yazarların katkıları eşit olmuştur; tüm yazarlar araştırma fikrinin geliştirilmesi, veri analizi, yazım ve düzeltme aşamalarına eşit oranda katkıda bulunmuştur.

Finansman

Bu çalışma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından finanse edilmemiştir.

Sorumlu Yapay Zeka Beyanı

Bu çalışmanın hiçbir aşamasında yapay zeka desteği alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar, bu çalışmanın yayınlanmasıyla ilgili herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Etik Onay

Bu çalışmanın tüm süreçlerinde Pen Academic Publishing Araştırma Etik Politikası ilkeleri izlenmiştir. Çalışma Dokuz Eylül Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan 15.10.2025 tarihinde 38 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II.kademede gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi* (Tez No. 190366) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Akdemir, S., & Saban, A. (2020). İlkokul dördüncü sınıfta felsefe-temelli çocuk kitapları aracılığıyla değer öğretimine ilişkin bir eylem araştırması. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 431–461. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-624.1.8c.2s.2m>
- Aydın, M. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik görüşleri (Isparta ili örneği)* (Tez No. 600874) [Yüksek lisans tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Aydın, M. Z., & Akyol Gürler, Ş. (2014). Okullarda değerler eğitimi: Yöntemler ve etkinlikler. Nobel Akademik Yayıncılık.

- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal davranış eğitimi*. Nobel Yayıncılık.
- Bal, Ö., & Anılan, H. (2019). Hayat bilgisi dersi değer eğitiminde örnek olay yönteminin kullanılması: Bir eylem araştırması. *Millî Eğitim*, 48(1), 177-202.
- Berg, B. L. (2001). *Qualitative research methods for the social sciences*. Allyn and Bacon.
- Bümen, N. T., Çakar, E., & Yıldız, D. G. (2014). Türkiye’de öğretim programına bağlılık ve bağlılığı etkileyen faktörler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(1), 203–228.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research methods in education* (8th ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315456539>
- Covell, K., & Howe, R. B. (2001). Moral education through the 3 Rs: Rights, respect and responsibility. *Journal of Moral Education*, 30(1), 29–41. <https://doi.org/10.1080/03057240120033794>
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). SAGE Publications.
- Çengelci, T., Hancı, B., & Karaduman, H. (2013). Okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 33-56.
- DeVellis, R. F. (2017). *Scale development: Theory and applications* (4th ed.). Sage.
- Dinçer, B., & Gözel, Ü. (2019). İlkokul programlarında (1–4) yer alan ve kazandırılması hedeflenen değerlere ilişkin sınıf öğretmenlerinin ve öğrenci velilerinin görüşlerinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(38), 207–234. <https://doi.org/10.34234/ded.536439>
- Ekşi, H. (2003). Temel insanî değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79-96.
- Erzen, V. (2025). *Değerler eğitimine okul ve aile katkısının öğretmen ve veli açısından değerlendirilmesi* (Tez No. 951687) [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Ferrance, E. (2000). Themes in education: Action research. The Education Alliance: Brown University.
- Fixler, B. (2000). A caring and sharing environment helps teach values to kindergarten students (ERIC Document Reproduction Service No. ED445781). ERIC.
- Gopinathan, S., & Deng, Z. (2006). Fostering school-based curriculum development in the context of new educational initiatives in Singapore. *Planning and Changing*, 37(1–2), 93–110.
- Karaman, K., & Akgül, İ. (2015). İlkokul öğrencileri için web tabanlı değerler eğitimi uygulaması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 87–100.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The action research planner* (3rd ed.). Deakin University Press.
- Lilian, G. K., Amollo, O. P., Jane, G. C., & Juliet, M. N. (2020). Stakeholders’ support for social studies curriculum and enhancement of responsibility among learners in early years education centres in Nairobi City County. *Teacher Education and Curriculum Studies*, 5(2), 30–37.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. SAGE Publications.
- Lovat, T., & Toomey, R. (2009). *Values education and quality teaching: The double helix effect*. Springer.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. <https://mufredat.meb.gov.tr>

- Mohamad, M. A., & Sihes, A. (2020). A systematic review: teacher's roles in implementing values education. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*. 24(5),5292-5301.
- Moore, A. L. (2005). *A case study of how an elementary school aged student perceives and responds to character education*. [Unpublished doctoral dissertation, The University of Wyoming] Wyoming.
- Noddings, N. (2013). *Education and democracy in the 21st century*. Teachers College
- Onay, İ. (2020). *Sorumluluk değeri etkinliklerinin ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sorumluluk kazanım düzeylerine etkisi* (Tez No. 662441) [Doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Sagor, R. (2000). *Guiding school improvement with action research*. ASCD.
- Stringer, E. T. (2014). *Action research* (4th ed.). Sage Publications.
- Spector, P. E. (1992). *Summated rating scale construction: An introduction* (2nd ed.). SAGE Publications.
- Thornberg, R. (2008). The lack of professional knowledge in values education. *Teaching and Teacher Education*, 24(7), 1791–1798. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2008.04.004>
- Turan, A. (2024). *Hayat bilgisi dersinde değerler eğitiminde aile katılımı etkinlikleri: Bir eylem araştırması* (Tez No. 860181) [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Seçkin Yayıncılık.